

Izvajanje glasbenih dejavnosti pri pouku glasbene umetnosti

Melissa Bajt in doc. dr. Barbara Kopačin, Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem

Otroci, ki se v prostem času ne ukvarjajo z glasbenimi dejavnostmi (ples, glasbena šola, pevski zbor), naj bi največ izkušenj z glasbo pridobili v okviru vzgojno-izobraževalnega dela v šoli. Prav zato je zelo pomembno, da jim učitelji nudijo raznoliko in kakovostno glasbeno doživetje. V prispevku obravnavamo uporabo glasbenih dejavnosti pri pouku glasbene umetnosti. V teoretičnem delu predstavljamo glasbene dejavnosti, med katere uvrščamo izvajanje, poslušanje in ustvarjanje. Zanima nas, katere glasbene dejavnosti učitelji, ki poučujejo glasbeno umetnost, vključujejo v pouk in v kolikšni meri. V empiričnem delu predstavljamo rezultate raziskave o uporabi glasbenih dejavnosti pri predmetu glasbene umetnosti, ki smo jo opravili na vzorcu 60 slučajno izbranih učiteljev in učiteljic iz Slovenije. Izsledki raziskave kažejo, da skušajo učitelji v pouk glasbene umetnosti vključevati vse glasbene dejavnosti v enaki meri. Pri glasbenem izvajanju se največkrat poslužujejo petja.

Ključne besede: glasba, glasbene dejavnosti, glasbene didaktične igre, otrokov razvoj, glasbena umetnost

Uvod

Glasba je vpeta v vse pore življenja in ima na človeka izjemno močan vpliv. Glasba nas sprošča in izboljšuje počutje. Vpliva na razvoj ustvarjalnosti, socialnosti, zbranosti, motivacije, samozavesti, samopodobe, inteligentnosti, logičnega mišljenja, socialnosti in čustvene stabilnosti. Glasba bogati, sooblikuje in celo spreminja naše življenje (Voglar 1981).

A vendar se moramo zavedati, da se je odnos do glasbe v zadnjih letih pomembno spremenil. Tako danes ni več samoumevno, da otrok z veseljem prepeva, igra na inštrument ali ustvarja. Da bi glasbeni umetnosti v vzgojno-izobraževalnem procesu zagotovili mesto, ki ji pripada, moramo k načrtovanju, izvajanju in vrednotenju vzgojno-izobraževalnega procesa glasbene umetnosti pristopiti sistematično.

Cilji pouka glasbene umetnosti v šolskem obdobju bi morali biti predvsem zbujanje veselja in sproščenosti, omogočanje glasbenega doživljanja ter vplivanje na razvoj glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj (Denac 2002). Uresničujemo jih preko glasbenih dejavnosti, ki so »zaupane« učiteljem glasbene umetnosti v osnovni šoli. Ti na svoja ramena prevzemajo pomemben izziv – učence morajo opremiti z glasbenimi veščinami, ki jih bodo spremljale v vsakdanu in jim lajšale morebitne življenjske izzive.

Glasbena umetnost

V šolskem okolju pouk glasbene umetnosti vzpostavlja sproščeno komunikacijo, vzbuja estetsko

občutljivost, spodbuja samodisciplino in ustvarjalnost ter omogoča umetniško izražanje in sodelovanje učencev. Pouk glasbene umetnosti učenec daje osnove in ponuja izkušnje za aktivno in kritično poslušanje glasbe na različnih prireditvah ter na radiu in televiziji. Preko izvajanja in ustvarjanja glasbe jih motivira za vseživljenjsko učenje ter spodbuja sodelovanje v pevskih zborih in drugih glasbenih skupinah ali zasedbah. Učenci na ta način krepijo glasbeno doživljanje in mišljenje ter razvijajo glasbene sposobnosti, znanja in spretnosti. Temeljne metode glasbenega učenja in poučevanja uresničujemo z glasbenimi dejavnostmi (Holcar et al. 2011).

Glasbene dejavnosti

Glasbene dejavnosti so posledica glasbene umetnosti, ki obsega tri področja: glasbeno produkcijo, glasbeno reprodukcijo in glasbeno recepcijo. V šolski praksi razvoj na vseh treh področjih omogočamo preko glasbenih dejavnosti ustvarjanje (produkcija), izvajanje (reprodukcija) in poslušanje (recepcija) (Borota 2013). Glasbeno izvajanje je dejavnost, preko katere se otrok najlažje glasbeno izrazi, a je tesno povezana tudi s poslušanjem in z ustvarjanjem (Oblak 2001). Z ustvarjalnimi dejavnostmi otroci na svoj način izražajo glasbena doživetja in predstave. Pomembna dejavnost je tudi poslušanje, ki omogoča, da otrok razvija slušno zaznavanje in pozornost na zvok. Poslušanje je sicer samostojna dejavnost, a je močno vpletena tudi v glasbeno izvajanje in v glasbeno ustvarjanje (Borota 2013).

Izvajanje

Najpomembnejše področje v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je glasbeno izvajanje, ki vključuje petje, igranje na glasbila in ritmično iz-

reko. Z glasbenim izvajanjem otrok razvija spretnosti, glasbene sposobnosti in glasbene miselne predstave. Z zanimivimi, ustvarjalnimi in zabavnimi glasbenimi dejavnostmi ohranja in krepi zanimanje za glasbo (Borota 2013).

V okviru predmeta glasbene umetnosti učenci samostojno ali v skupini pojejo otroške, ljudske in umetne pesmi. S petjem se urijo v pevskem dihanju in jasni izreki, širijo glasovni obseg ter oblikujejo pevski glas in tehniko petja. Pri petju posnemajo odraslega ter upoštevajo jakost in dinamiko petja. Besedila tudi ritmizirajo in jih natančno ritmično izrekajo. Urijo se v igranju inštrumentov, se z njimi spoznavaajo in raziskujejo možnosti igranja nanje. Spoznavaajo se s slikovnimi zapisi pesmi in z glasbenimi pojmi ter razvijajo zvočno senzibilnost (Holcar et al. 2011).

Poslušanje

Sestavni del vseh glasbenih dejavnosti je poslušanje. Za otrokovo glasbeno rast je pomembno, da že zgodaj posluša oziroma sliši čim več kakovostne glasbe. Podobno kot pri učenju jezika se otrok tudi poslušanja uči preko kontrastov. Zaznava razlike v tonskih višinah, dinamiki, različnih zvočnih barvah ter v trajanju. Ena prvih otrokovih izkušenj z glasbo je raziskovanje zvoka. Otrok preiskuje, od kod prihaja zvok in kako ga ustvarjamo. Da bo otrok glasbo razumel in doživel, jo mora poslušati sistematično in aktivno. V takšno poslušanje so vključene tako čustvene kot tudi spoznavne funkcije (Denac 2010; Pesek 1997).

Proces poslušanja glasbe je odvisen od glasbe, ki jo poslušamo, prostora, v katerem glasbo poslušamo, medija, ki glasbo izvaja ali predvaja, in od poslušalca. Izbiramo raznolike glasbene stvaritve. »Poslušalski« repertoar naj vsebuje kakovostno umetno in ljudsko glasbo iz različnih glasbeno-zgodovinskih obdobj in krajev sveta. Poskrbimo, da učencem ponudimo vokalno in inštrumentalno glasbo, ki naj bosta raznoliki glede na značaj, doživljanje, oblike, prvine in glasbena izvajalska sredstva. Skladb ne poslušamo v celoti, ampak predvajamo le odlomke, ki so primerne dolžine za otroke pri določeni starosti. Glasbena dela naj bodo primerna starostni stopnji otrok ter njihovim izkušnjam in razumevanju (Borota 2013; Denac 2010; Pesek 1997).

Glasbo in zvok poslušamo v različnih okoljih. Ohranjamo naravno zvočnost prostorov ter hkrati skušamo zmanjšati hrup tehničnih naprav in prometa. Prostor pripravimo tudi glede na potek dejavnosti po končanem poslušanju. Poslušanje je odvisno tudi od medija, ki glasbo izvaja. Pomembno je, da učenci doživijo glasbo v živo in ne le preko zvočnih posnetkov. Če se poslužujemo

tehnologije, moramo poskrbeti, da bo zvok resnično kakovosten. Eden pomembnih dejavnikov poslušanja je otrok sam. Izbrati moramo takšno glasbo, ki bo v njem vzbudila motiviranost in zanimanje za glasbo, doživljanje glasbe in izkušnje (Borota 2013).

Pri glasbeni dejavnosti poslušanja se učenci urijo v pozornem doživljajskem in doživljajsko-analitičnem poslušanju vokalne in inštrumentalne glasbe. Spoznavaajo poimenovanja za glasbila, glasbene sestave, glasbene oblike in glasbene pojme. Poglobljajo tudi sposobnost doživljanja ter prepoznavajo, razlikujejo in urejajo zvočne barve glasov oziroma inštrumentov, lastnosti tonov, smer, hitrost in jakost gibanja melodije, naravo skladbe in izvajalce (Holcar et al. 2011).

Borota (2013) poslušanje razvršča na tri načine oziroma vrste poslušanja: doživljajsko poslušanje, doživljajsko-analitično poslušanje ter analitično poslušanje.

Ustvarjanje

Učenci pri predmetu glasbene umetnosti poleg glasbenega izvajanja in poslušanja tudi ustvarjajo. Raziskujejo zvočnost glasbil in zvočne barve, s katerimi izražajo zvočne zamisli. Živali, stvari in dogajanje v okolju posnemajo z zvoki, doživetja pa ustvarjalno prikažejo z likovnim, besednim ali gibalnim sporočilom. Ukvarjajo se tudi s poustvarjanjem in oblikovanjem lastnih glasbenih zamisli (Holcar et al. 2011).

Otroka v glasbeno umetnost najučinkoviteje uvedemo skozi lastno ustvarjalnost, ki je hkrati najbolj aktivna metoda učenja. Pridobljena znanja prepoznamo glede na njihovo uporabo v novi situaciji. Povod za ustvarjalnost so glasbeni izzivi ali potreba po lastnem izražanju, končni rezultat pa je zvočni izdelek ali poustvarjalni izdelek na glasbenem področju. Otroka k ustvarjalnosti najbolj motivirata radovednost in zanimanje (Borota 2013).

Ustvarjalnost v pouk vnašamo postopno, premišljeno in z odličnim vodstvom. Učitelji, ki v izobraževalni proces vključujejo veliko mero ustvarjalnosti, menijo, da ustvarjalnost na učence vpliva nadvse ugodno, saj zelo hitro usvojijo znanje ter pridobijo tudi samozavest, sproščenost, večjo motivacijo za delo in željo po sodelovanju (Tornič Milharčič 2005).

Oblak (2001) ustvarjanje opisuje kot ustvarjanje v glasbi (poustvarjanje, izmišljanje in oblikovanje lastnih glasbenih vsebin) ter ustvarjanje ob glasbi (gibalno-plesno izražanje, likovno izražanje in besedno izražanje).

EMPIRIČNI DEL

Problemi, namen in cilji

Glasba nas v življenju spremlja na vsakem koraku. Z njo se srečujemo že od rojstva, podrobneje pa jo začnemo spoznavati v osnovni šoli preko glasbenih dejavnosti, ki vključujejo izvajanje, poslušanje in ustvarjanje. Prepričani smo, da se vse tri glasbene dejavnosti ves čas močno prepletajo. Izvajati glasbo skoraj ne moremo brez hkratnega ustvarjanja glasbe ali ustvarjanja ob glasbi in poslušanja glasbenega ustvarjanja sošolcev okoli nas z usklajevanjem našega ustvarjanja.

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je najpomembnejše glasbeno izvajanje, ki zajema petje, igranje na glasbila in ritmično izreko (Borota 2013). Nekateri avtorji (Campbell 2004; Čebulc 2009; Denac 2002; Günther 1998; Habe 2006; Sicherl Kafol 2001) trdijo, da so pravilno izbrane glasbene vsebine in dejavnosti (poslušanje, izvajanje, ustvarjanje) povezane z otrokovim moralnim, telesnim in intelektualnim razvojem.

Raziskavo smo usmerili v cilj:

C1: Analizirati, katere glasbene dejavnosti uporabljajo učitelji pri poučevanju glasbene umetnosti.

Raziskovalne hipoteze

H1: Učitelji pri poučevanju glasbene umetnosti najmanj uporabljajo glasbeno dejavnost poslušanje.

H2: Učitelji, ki so se med svojim izobraževanjem dodatno ukvarjali z glasbo, v pouk glasbene umetnosti enakovredno vključujejo vse glasbene dejavnosti.

H3: Učitelji, ki poučujejo glasbeno umetnost več kot 10 let, se pri poučevanju najpogosteje poslužujejo glasbenega izvajanja – petja.

Metodologija

Raziskovalni vzorec

V raziskovalni vzorec smo vključili 60 slučajno izbranih učiteljev in učiteljic¹ razrednega pouka z različnih slovenskih osnovnih šol, ki imajo izkušnje s poučevanjem predmeta glasbene umetnosti. Ugotovili smo, da je večina anketiranih učiteljev (54 oziroma 93 %) ženskega spola; učiteljev moškega spola je le 6 (7 %), kar lahko razberemo z diagrama 1.

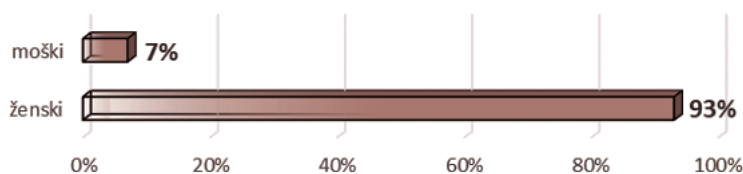

Diagram 1: Struktura anketiranih učiteljev glede na spol.

Za ponazoritev strukture glede na starost smo anketirance razvrstili v pet starostnih razredov: 24–30 let, 31–40 let, 41–50 let, 51–60 let in 61–65 let. Z diagrama 2 lahko razberemo, da je največ, to je 21 (35 %) anketiranih učiteljev starih 41–50 let, 19 (32 %) učiteljev ima 51–60 let, 10 (17 %) učiteljev 31–40 let, 9 (15 %) učiteljev 24–30 let in en učitelj (2 %) 61–65 let.

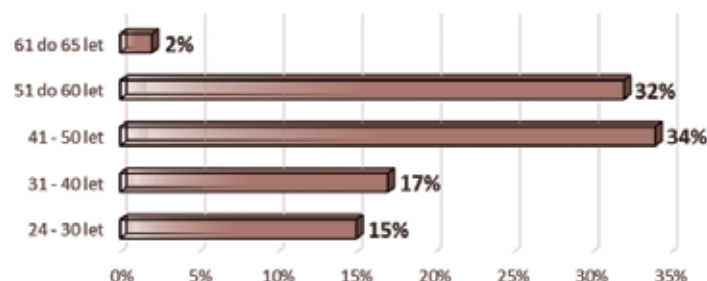

Diagram 2: Struktura anketiranih učiteljev glede na starost.

Učitelje smo povprašali o razredu, ki ga trenutno poučujejo. Na diagramu 3 lahko razberemo, da največ anketiranih učiteljev poučuje v prvem razredu, kar predstavlja 33 % delež vzorca ali 19 učiteljev, enako število, po 11 ali 18 % delež anketiranih učiteljev, poučuje v drugem in tretjem razredu. Deset učiteljev (17 %) poučuje v četrtem in devet učiteljev (15 %) v petem razredu.

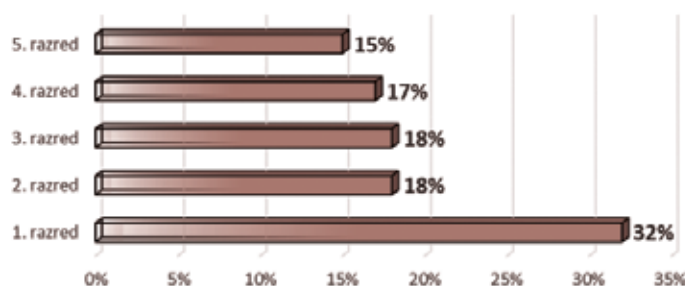

Diagram 3: Struktura anketiranih učiteljev glede na razred, ki ga poučujejo.

Povzamemo lahko, da je naš raziskovalni vzorec zelo heterogen, saj vključuje učitelje obeh spolov in različnih starostnih skupin, ki poučujejo otroke vseh razredov na razredni stopnji.

Anketirane učitelje smo nato povprašali še o stopnji izobrazbe in ugotovili, da ima kar 46 (77 %) anketirancev dokončano univerzitetno izobrazbo in 7

¹ V nadaljevanju za učiteljice in učitelje uporabljamo skupno poimenovanje učitelji.

² Posodobitev programov je potekala v študijskem letu 2006/07, vse slovenske fakultete pa so na bolonjski sistem prešle s študijskim letom 2009/10. Odgovori anketiranih učiteljev so torej odvisni od leta zaključka študija. Sklepamo lahko, da se je kar 53 učiteljev (88 %) izobraževalo po starih izobraževalnih programih. Visoke univerzitetne stopnje izobrazbe, ki se je začela na Pedagoški fakulteti prvič izvajati v študijskem letu 1987/1988 (pred tem letom so razredni učitelji zaključili višješolski program), se je zaključila z vpisom prve generacije v prenovljene bolonjske programe v študijskem letu 2009/2010. Velja približek, da zaključena 1. bolonjska stopnja ustreza nekdanji višješolski diplom, 2. bolonjska stopnja pa univerzitetni diplom.

(12 %) anketirancev višješolsko izobrazbo. Pet (8 %) anketirancev je opravilo bolonjsko drugo stopnjo in eden (2 %) bolonjsko prvo stopnjo. En anketirani (2 %) je izobraževanje zaključil z znanstvenim magistriranjem. Nihče od anketiranih učiteljev ni dosegel višje izobrazbe od znanstvenega magistriraja (glej diagram 4).

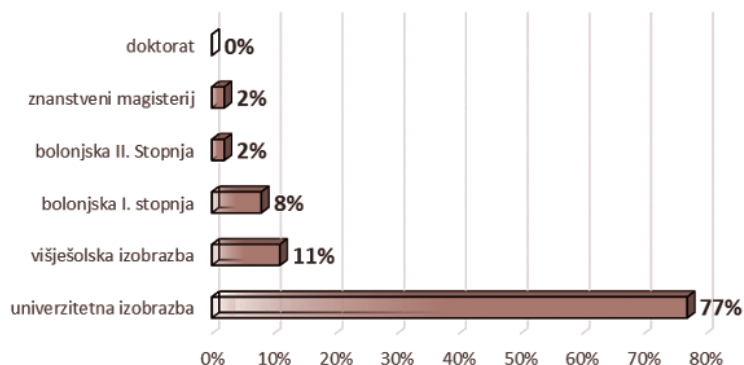

Diagram 4: Struktura anketiranih učiteljev glede na doseženo stopnjo izobrazbe²

Velika večina anketiranih učiteljev, to je 54 (90 %), se je izobrazila v smeri razrednega pouka. Le šest učiteljev (10 %), ki je rešilo anketni vprašalnik, se je izobrazilo v smeri glasbene pedagogike.

Izsledki raziskave kažejo, da se je med lastnim izobraževanjem z glasbo dodatno ukvarjalo 27 (45 %) učiteljev. Izmed njih je večina, kar predstavlja 78 % delež (21), ki so se ali se še ukvarjajo z glasbo, obiskovala pevski zbor³ in več kot polovica (15 oziroma 56 % delež vzorca) glasbeno šolo. Približno petina (5 oziroma 19 % delež) se je ukvarjala s plesno dejavnostjo, štirje učitelji (15 % delež vzorca) so igrali v orkestru, en učitelj (2 %) pa se je udeleževal seminarjev (glej diagram 5).

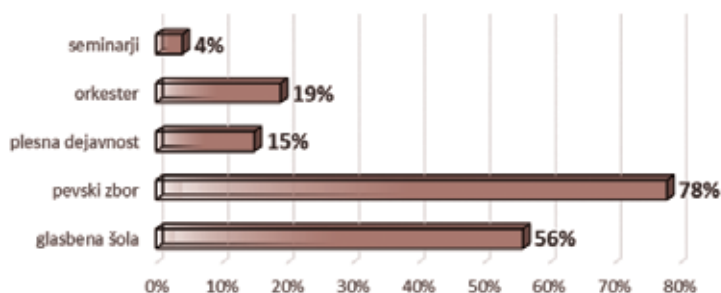

Diagram 5: Struktura anketiranih učiteljev glede na ukvarjanje z glasbo med izobraževanjem po vrstah dejavnosti.

Učitelje smo povprašali tudi o tem, koliko let že poučujejo. Razdelili smo jih v pet skupin. Največ, to je 20 učiteljev ali 33 % delež anketiranih učiteljev, poučuje 11–20 let, malo manj, kar predstavlja 17 anketiranih učiteljev ali 28 % delež vzorca, poučuje 31–40 let, 10 (17 %) sodelujočih v raziskavi poučuje do pet let, 9 učiteljev (15 %) poučuje 21–30 let in najmanj anketiranih, to je 4 (7 %) poučuje 6–10 let.

Iz odgovorov na vprašanja v anketnem vprašalniku smo ugotovili tudi, da velika večina učiteljev, to je 54 (90 %) anketiranih učiteljev, poleg ostalih predmetov poučuje tudi glasbeno umetnost, medtem ko šest (10 %) sodelujočih glasbene umetnosti trenutno ne poučuje. Kot zanimivost navajamo tudi, da ima le 19 (32 %) učiteljev v razredu glasbeni kotiček.

Pripomočki

Anketni vprašalnik je obsegal 28 vprašanj, od teh je bilo 25 vprašanj zaprtega tipa, dve vprašanji polodprtega tipa in eno vprašanje odprtega tipa. Le pri enem vprašanju so anketiranci odgovarjali opisno, brez ponujenih možnosti, medtem ko smo jim pri vseh ostalih ponudili odgovore, med katerimi so izbirali. Vprašanja smo razdelili na splošni del in na vsebinski del. Splošni del je obsegal vprašanja o lastnostih anketirancev, ki smo jih vključili v opis raziskovalnega vzorca – o spolu, starosti, stopnji in smeri izobrazbe, glasbenem izobraževanju, ukvarjanju z glasbo med izobraževanjem, letih poučevanja ter o razredu, ki ga trenutno poučujejo. Vsebinski del je zajemal konkretna vprašanja s področja glasbenih dejavnosti.

Postopek zbiranja podatkov

Podatke smo zbirali v mesecu juniju in mesecu juliju 2019 s spletno anketo. Anketiranci so vprašalnik izpolnjevali samostojno in v prostem času. Podatke smo pridobili z anketnim vprašalnikom, ki smo ga po elektronski pošti poslali 167 slučajno izbranim učiteljem razrednega pouka v slovenskih osnovnih šolah. Izpolnjen vprašalnik je vrnilo 132 učiteljev, torej 79 % zaprošenih. V raziskavo smo vključili samo 60 vprašalnikov, saj ostalih zaradi nepopolnih odgovorov nismo mogli uporabiti. Glede na skupno število poslanih vprašalnikov smo jih v naši raziskavi torej uporabili 35,9 %.

Rezultati in razprava

Vključevanje glasbe v pouk pomembno prispeva k uresničevanju ciljev celostnega pouka. Ob glasbenih dejavnostih izvajanje, poslušanje in ustvarjanje se učenci odzivajo na čustveno-socialnem področju, telesno-gibalnem in spoznavnem področju (Sicherl Kafol 2001). Prav zaradi nesporno ugodnega vpliva glasbe na celostni razvoj otrok, ki jih kažejo izsledki različnih raziskav pri nas in po svetu (Campbell, 2004; Čebulc, 2009; Denac 2002;

³ Področje zborovske glasbe je v Sloveniji nadpovprečno razvito, zborovstvo pa je najbolj množična kulturna dejavnost v državi. Dolgoletno kakovostno delo je slovenskemu zborovstvu odprlo pot v mednarodne kroge, kjer uživa velik ugled (Vatovec in Repnik 2018).

Günther 1998; Habe 2006; Kopačin 2014, 2016; Sicherl Kafol 2001), nas je zanimalo, v kolikšni meri to dejstvo upoštevajo učitelji, ki poučujejo glasbeno umetnost v osnovni šoli.

Glasbena dejavnost poslušanja

Na vprašanje, katero glasbeno dejavnost anketirani učitelji največkrat izvajajo v razredu, je večina, to je 41 (68 %) anketiranih učiteljev, odgovorila, da skušajo v razredu izvajati vse glasbene dejavnosti v enaki meri. Deset učiteljev (17 %) se največkrat odloči za glasbeno izvajanje, pet učiteljev (8 %) za glasbeno ustvarjanje in najmanj učiteljev, to je 4 (7 %), za glasbeno poslušanje. Habe (2018) pa ravno dejavnost poslušanja glasbe predstavlja kot didaktično sredstvo za spodbujanje napredka pri celostnem razvoju otroka v učnem okolju. Čeprav smo mnenja, da se moramo pri glasbenem izvajanju in ustvarjanju, če se želimo uskladiti s sodelujočimi, v prvi meri poslušati. Zato menimo, da se izvajanja glasbene dejavnosti poslušanja, če je ne izvajamo namerno v obliki doživljajskega, analitičnega ali doživljajsko-analitičnega poslušanja, niti ne zavedamo. Vseeno pa se zdi ravno namerno poslušanje (doživljajsko, analitično ali doživljajsko-analitično) izrednega pomena, kar potrjujejo tudi raziskave, ki potrjujejo učinke Mozartove glasbe na razvoj otrok. Dokazano Mozartova glasba izboljšuje govorne spretnosti, izostri poslušalčevo koncentracijo, spodbuja razvoj jezikovnih in bralnih spretnosti pri otrocih, ki imajo redni glasbeni pouk, v primerjavi s tistimi, ki niso deležni rednega glasbenega pouka (Campbell 2004). Pozitivni učinki pa se ne kažejo le pri predšolski in osnovnošolski populaciji. Rauscher s sodelavci (1993 v Sicherl Kafol 2015) je raziskoval učinek poslušanja Mozartove Sonate za dva klavirja v D-duru, K 448, na vzorcu 36 študentov. Deset minut po poslušanju so študenti, zajeti v eksperimentalni skupini, pokazali boljše časovno-prostorske sposobnosti. Poleg že omenjenih pozitivnih učinkov pa Wagner (1999 v Medvešček 2013) v skladu z dognanji nevrofiziologov navaja dvig matematično-logične inteligentnosti še pol ure po poslušanju Mozartovega godalnega kvinteta.

Diagram 6: Struktura anketiranih učiteljev glede na izvajanje glasbenih dejavnosti.

Z diagrama 6 lahko razberemo, da je stolpec, ki ponazarja učitelje, ki uporabljajo poslušanje, izmed vseh najmanjši. Ker se je najmanj učiteljev med odgovori odločilo za dejavnost poslušanja, lahko **potrdimo hipotezo H1**, s katero smo predvidevali, da učitelji pri poučevanju glasbene umetnosti najmanj uporabljajo glasbeno dejavnost poslušanja.

Markelj (2014) v svoji raziskavi ugotavlja, da učitelji področja glasbenih dejavnosti v pouk glasbene umetnosti večinoma vpletajo uravnoteženo, pri čemer malenkostno prevladuje področje glasbenega izvajanja – petje. Zavedati se moramo, da petje (Medved 2017) spodbuja osnovne miselne procese (učenje, mišljenje, zaznavanje, pomnjenje in obvladovanje pojmov), vpliva na izboljšano koncentracijo in govorno-jezikovni razvoj pevcev (aktivira mišice, povezane z artikulacijo, izreko pesemskih besedil), obogati besedišče učencev in izboljšuje spretnost besednega izražanja. Številne raziskave (Beck idr. 2000; Grape idr. 2002; Kreutz idr. 2004; Kreutz idr. 2014; Keller idr. 2015 v Medved 2017) izpostavljajo tudi sproščujočo vlogo petja, saj le-ta lajša stres in občutek tesnobe. Zoltan Kodaly, velik madžarski skladatelj, etnomuzikolog, glasbeni kritik in izjemen glasbeni pedagog je petje izpostavil kot najprimernejše sredstvo za opismenjevanje, saj je »človeški glas« instrument, ki ga imamo vsi (Hribar 2014). To bi moralo učiteljem omogočiti svobodo, da bi glasbene vsebine preko petja vnesli v katerikoli šolski predmet, s čimer bi popestrili klasični pouk.

Iz rezultatov naše raziskave lahko sklepamo, da se učitelji zavedajo pomembnosti celostnega razvoja otrok. O vplivu intenzivne glasbene vzgoje na splošen in individualen razvoj otrok razpravlja Günther (1998), ki ugotavlja, da glasba pri otrocih spodbuja miselni razvoj, ugodno vpliva na njihovo socializacijo, izboljšuje koncentracijo in omogoča zgodnjo čustveno normalizacijo. Glasba torej pomembno oblikuje osebnost. Spodbuja razvoj vztrajnosti, zanesljivost, samozavest, shajanje z ljudmi, sposobnost koncentracije ... (Günther 1998). Prav s koncentracijo se je v svoji raziskavi ukvarjala tudi Čebulc (2009), ki je dokazala, da imajo otroci, ki so glasbeniki, boljše koncentracijo od otrok, ki se ne ukvarjajo z glasbo, in jo tudi uspejo zadržati bistveno dlje.

Uporaba glasbenih dejavnosti pri poučevanju glasbene umetnosti

Predvidevali smo, da tisti učitelji, ki so se med svojim izobraževanjem dodatno ukvarjali z glasbo, v pouk glasbene umetnosti enakovredno vključujejo vse glasbene dejavnosti. Veljavnost hipoteze smo preverjali s testom hi-kvadrat (χ^2).

Iz diagrama 7 je razvidno, da skuša večina učiteljev (20 oziroma 74 %), ki so se v času svojega izobraževanja dodatno ukvarjali z glasbo, v pouk glasbene umetnosti vpletati vse glasbene dejavnosti v ena-

ki meri. Štirje učitelji (15 %) se največkrat odločijo za glasbeno izvajanje, dva učitelja (7 %) za ustvarjanje in le en učitelj (4 %) za glasbeno dejavnost poslušanja.

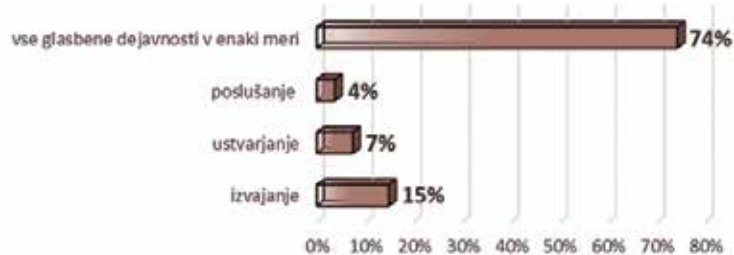

Diagram 7: Struktura anketiranih učiteljev, ki poučujejo več kot deset let, glede na obliko glasbenega izvajanja.

Raziskava (Habe & Delin 2010) je pokazala, da so učitelji premalo izobraženi v smeri, da bi glasbene vsebine na sistematični in načrtni način vnašali v pouk na vsa predmetna področja, tudi k pouku glasbene umetnosti. Kljub temu, da se poudarja pomembnost povezovanja leve in desne možganske polovice, je v vzgojno izobraževalni praksi še vedno vodilna leva možganska polovica. Uvedba devetletke je sicer prinesla velik napredek tudi v boljšem medpredmetnem povezovanju in celostnem poučevanju, pomembno pa je, da se mora najprej spremeniti miselnost učiteljev, kar je po mnenju avtoric dolgotrajen proces.

Iz preglednice 1 lahko razberemo, da vrednost Pearsonovega koeficienta⁴ znaša 1,035. Ker je stopnja tveganja kar 0,793 in torej večja od 0,05, ne moremo trditi, da sta spremenljivki vzročno povezani. Ne moremo torej trditi, da dodatno ukvarjanje z glasbo v času izobraževanja učiteljev, ki so sodelovali v raziskavi, vpliva na to, katero dejavnost učitelji vključijo v pouk glasbene umetnosti.

	Vrednost	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,035	3	0,793
Likelihood Ratio	1,074	3	0,783
Linear-by-Linear Association	0,556	1	0,456
N	60		

Opomba: df=prostostne stopnje, Asymptotic Significance (2-sided) = stopnja tveganja

Preglednica 1: Test hi-kvadrat za povezavo med učitelji, ki so se med svojim izobraževanjem dodatno ukvarjali z glasbo in glasbenimi dejavnostmi.

	Vrednost	Asymptotic Significance (2-sided)
PHI	0,131	0,793
Cramerjev koeficient V	0,131	0,793
Kontingenčni koeficient	0,13	0,793
N	60	

Opomba: Asymptotic Significance = stopnja tveganja

Preglednica 2: Koeficienti povezanosti med dodatnim ukvarjanjem z glasbo v času izobraževanja in izbiro glasbenih dejavnosti.

V preglednici 2 lahko vidimo, da vrednost Cramerjevega koeficienta V⁵ znaša 0,131, kar pomeni izredno nizko povezanost med spremenljivkama, ki ni statistično značilna, saj je tveganje za zavrnitev hipoteze neodvisnosti preveliko (79,3 %). To pomeni, da med neodvisno spremenljivko in odvisno spremenljivko ni vzročne povezave: Ne moremo torej trditi, da dodatno ukvarjanje z glasbo v času izobraževanja vpliva na to, katero dejavnost učitelji vključijo v pouk glasbene umetnosti. Na podlagi rezultatov testa hi-kvadrat torej ne moremo potrditi veljavnosti hipoteze H2, da učitelji, ki so se med svojim izobraževanjem dodatno ukvarjali z glasbo, v pouk glasbene umetnosti enakovredno vključujejo vse glasbene dejavnosti.

Zgonc (2016) je v svoji raziskavi med drugim preučevala, kako dodatna glasbena izobraženost vzgojiteljev vpliva na uresničevanje načela uravnotežene zastopanosti glasbenih dejavnosti. Ugotovila je, da dodatna glasbena izobrazba nima nikakršnega vpliva na uravnoteženost uporabljenih glasbenih dejavnosti. Tako vzgojitelji z dodatno glasbeno izobrazbo kot tudi vzgojitelji brez nje glasbene dejavnosti v delo z otroki vključujejo neuravnoteženo.

Glasbena dejavnost petja

Na vprašanje, katero obliko glasbenega izvajanja največkrat uporabljajo, je kar 48 anketiranih učiteljev (80 %) odgovorilo, da petje. Igranje na glasbila in ritmično izreko najpogosteje uporablja po 6 (10 %) vprašanih.

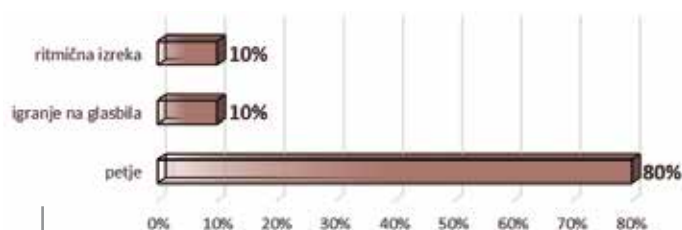

Diagram 8: Struktura anketiranih učiteljev glede na uporabljene oblike glasbenega izvajanja.

⁴ Pearsonov koeficient korelacije kaže povezanost med dvema spremenljivkama. Zavzema vrednosti med 0 in 1 oziroma -1 in 0. Čim večji je, tem bolj sta povezani spremenljivki.

⁵ Pri presojanju rezultatov testa hi-kvadrat smo tolmačili vrednost Cramerjevega V koeficienta. Odločitev zanj temelji na pravilih testa hi-kvadrat, po katerih moramo v primeru, če preučevane spremenljivke vključujejo več kot dva podatka (če je tabela s podatki večja kot 2 x 2), presojati vrednost Cramerjevega V koeficienta.

Menimo, da je za celostni razvoj otroka bistvenega pomena, da je vključen v glasbene dejavnosti izvajanja. Podobno trdi tudi Hallam (2015), ki pravi, da se otroci s skupinskim muziciranjem učijo sodelovanja, solidarnosti in skupinskega dela, izkusijo pa tudi občutek pripadnosti ter razvijajo empatijo in čustveno občutljivost. Z aktivnim glasbenim udejstvovanjem učencev lahko izboljšamo razpoloženje, zmanjšamo jezo, povečamo motivacijo in vplivamo na ustrezno vedenje.

Iz diagrama 9 je razvidno, da se večina učiteljev (37 oziroma 80 %), ki poučujejo več kot 10 let, največkrat odloči za obliko glasbenega izvajanja petje. Šest učiteljev (13 %) se pri pouku največkrat odloči za ritmično izreko in le trije učitelji (7 %) za igranje na glasbila.

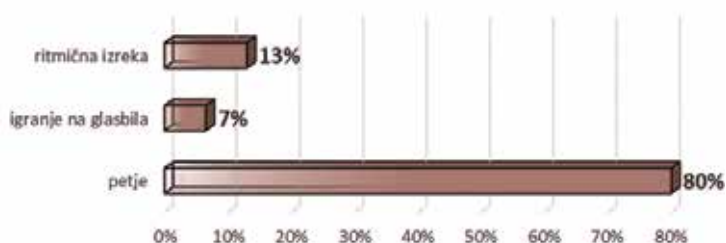

Diagram 9: Struktura anketiranih učiteljev, ki poučujejo več kot deset let, glede na obliko glasbenega izvajanja.

Iz preglednice 3 lahko razberemo, da je vrednost Pearsonovega koeficienta 4,216. Ker je stopnja tveganja $p > 0,05$, spremenljivki med seboj nista povezani. Tveganje za zavrnitev hipoteze neodvisnosti je preveliko (12,1 %). Med neodvisno spremenljivko in odvisno spremenljivko torej ni

vzročne povezave: ne moremo trditi, da število let poučevanja (manj kot 10 let oziroma več kot 10 let) vpliva na izbiro glasbenega izvajanja.

	Vrednost	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,216	2	0,121
Likelihood Ratio	5,201	2	0,074
Linear-by-Linear Association	0,322	1	0,571
N	60		

Opomba: df=prostostne stopnje, Asymptotic Significance (2-sided) = stopnja tveganja

Preglednica 3: Test hi-kvadrat za povezavo med številom let poučevanja in izbiro dejavnosti glasbenega izvajanja.

Iz preglednice 4 lahko razberemo, da vrednost Cramerjevega koeficienta znaša 0,280, kar kaže izredno nizko povezanost med spremenljivkama. Tveganje za zavrnitev hipoteze neodvisnosti je preveliko (30,7 %), kar pomeni, da med neodvisno spremenljivko in odvisno spremenljivko ni vzročne povezave: ne moremo torej trditi, da število let poučevanja vpliva na izbiro glasbenega izvajanja. Na podlagi rezultatov testa hi-kvadrat torej ne moremo potrditi veljavnosti hipoteze H3, da se učitelji, ki poučujejo glasbeno umetnost več kot 10 let, pri poučevanju največkrat poslužujejo glasbenega izvajanja – petja.

	Vrednost	AsymptoticSignificance (2-sided)
PHI	0,397	0,307
Cramerjev koeficient	0,28	0,307
Kontingenčni koeficient	0,369	0,307
N	60	

Opomba: AsymptoticSignificance = stopnja tveganja

Preglednica 4: Koeficienti povezanosti med številom let poučevanja in izbiro dejavnosti glasbenega izvajanja.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Preučevali smo uporabo glasbenih dejavnosti pri pouku glasbene umetnosti. V ta namen smo med slučajno izbranimi osnovnošolskimi učitelji opravili raziskavo, v kateri smo ugotavljali, katere glasbene dejavnosti uporabljajo učitelji pri poučevanju glasbene umetnosti. Zelo pomembno se nam zdi, da je glasba močno vpeta v pedagoški proces, saj izboljšuje razpoloženje, nas uči sodelovanja, razvija pozitivno samopodobo in izboljšuje motorične spretnosti, skratka sooblikuje našo osebnost (Günther 1998). V raziskovalnem delu smo postavili tri hipoteze, katerih veljavnost smo preverjali na osnovi rezultatov naše raziskave.

Ugotovili smo, da skuša večina učiteljev v pouk glasbene umetnosti vpletati tako glasbene dejavnosti izvajanja in glasbene dejavnosti ustvarjanja kot tudi dejavnosti glasbenega poslušanja. V okviru glasbenega izvajanja se učitelji največkrat odločijo za petje. Učence pesmi najraje učijo po metodi odmeva. Za obravnavo pesmi enakovredno izbirajo ljudsko in umetno pesem, za posamezno pesem pa se največkrat odločijo na podlagi pesmi v učbeniku in po lastni izbiri. Med glasbili, ki jih pri pouku glasbene umetnosti uporabijo, učitelji največkrat izberejo Orffov inštrumentarij. Predvidevamo, da verjetno zato, ker so ti inštrumenti prilagojeni motoričnim sposobnostim otrok. Za glasbeno izvajanje večinoma izberejo ritmične inštrumente, ki jih uporabljajo kot spremljavo k petju ali ritmični izreki.

Ugotovili smo, da se učitelji v okviru ustvarjalnosti v večini odločajo za ustvarjanje ob glasbi, ki zajema gibalno-plesno izražanje, likovno izražanje in besedno izražanje. Učencem najraje zastavijo ustvarjalne izzive, kot so ritmizacija besedila, plesno poustvarjanje in nadaljevanje pesmi. Rezultati raziskave so pokazali tudi, da se največ učiteljev poslužuje do-

življajsko-analitičnega poslušanja, ki ga največkrat izvedejo v uvodnem ali glavnem delu učne ure. Pri tem izbirajo vokalno-inštrumentalno glasbo.

Na osnovi rezultatov in ugotovitev raziskave lahko z gotovostjo potrdimo, da se večina učiteljev odloča za nadvse pestro in raznoliko izvajanje pouka glasbene umetnosti. V pedagoški proces vpletajo raznovrstne glasbene dejavnosti in tudi glasbene didaktične igre. Nesporno je namreč dejstvo, da glasba močno vpliva na otrokov celostni razvoj in otroka spremlja že od rojstva pa vse do odraslosti (Sicherl-Kafol 2001). Tudi v odraslosti se pomemben in raznovrsten vpliv glasbe ne konča.

LITERATURA

- Borota, B. (2013): *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Campbell, D. G. (2004): *Mozart za otroke: prebujanje otrokove ustvarjalnosti in mišljenja s pomočjo glasbe*. (J. Potokar, J. C. Pearce, & B. Jež Brezavšek, eds.). Ljubljana: Tangram.
- Čebulc, M. (2009): *Glasbeno udejstvovanje ter koncentracija in dosežki učencev*. Univerza v Ljubljani.
- Denac, O. (2002): *Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti. Music in holistic development of child's personality*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Denac, O. (2010): *Teoretična izhodišča načrtovanja glasbene vzgoje v vrtcu*. Ljubljana: Debora.
- Günther, B. H. (1998): Vpliv intenzivne glasbene vzgoje na razvoj otrok. *Glasba v Soli*, 4(3-4), 5-9.
- Habe, K. (2006): Vpliv Mozartove glasbe na umske sposobnosti. *Delo*, 48(27)(23).
- Habe, K. (2018): Z glasbo do učencu prijaznejšega učnega okolja in boljših učnih rezultatov. *Didactica Slovenica-Pedagoška Obzorja*, 33(2), 3-19.
- Habe, K., & Delin, A. (2010): Uporabnost glasbe kot motivacijskega sredstva pri poučevanju v osnovni šoli. *Didactica Slovenica-Pedagoška Obzorja*, 25(2), 35-50. Retrieved from DSP0_2010_25_2.pdf
- Hallam, S. (2010): The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269-289. <https://doi.org/10.1177/0255761410370658>
- Holcar, A., Borota, B., Breznik, I., Jošt, J., Kerin, M., Kovačič, A., ... Sicherl Kafol, B. (2011): *Program osnovna šola. GLASBENA VZGOJA. Učni načrt*. Hribar, N. (2014): *Note brez pomote: glasbeno opismenjevanje v otroškem pevskem zboru*. Radovljica: Didakta.
- Kopačin, B. (2014): Medsebojna povezanost inteligentnosti, glasbenih aktivnosti in družinskega okolja pri devetošolcih. *Revija Za Elementarno Izobraževanje/Journal of Elementary Education*, 7(2), 81-96.
- Kopačin, B. (2016): Medsebojna povezanost glasbenih aktivnosti in spodbudnega družinskega okolja in psihosocialnim razvojem devetošolcev. *Glasba v Soli in Vrtcu, Za Glasbeni Pouk v Osnovnih, Srednjih in Glasbenih Šolah Ter Za Zborovstvo*, 19(1), 4-12.
- Markelj, P. (2014): *Vključevanje glasbene ustvarjalnosti v pouk glasbene umetnosti na razredni stopnji*. Univerza v Mariboru.
- Medved, M. (2017): *Učinki petja v zboru na kognitivni, čustveno-motivacijski in socialni razvoj*. Univerza v Ljubljani.
- Medvešček, J. (2013): *Učiteljeva uporaba glasbe kot motivacijskega sredstva v prvem triletnem devetletnem osnovne šole*. Univerza v Ljubljani.
- Oblak, B. (2001): *Glasbena slikanica 3. Priročnik za učitelje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Pesek, A. (1997): *Otroci v svetu glasbe. Izbrana poglavja iz glasbene psihologije in pedagogike*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Sicherl Kafol, B. (2001): Celostna glasbena vzgoja. *Glasba v Soli*, 6(3/4), 89-91.
- Sicherl Kafol, B. (2015): *Izbrana poglavja iz glasbene didaktike*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Tornič Milharčič, B. (2005): Pomen glasbenodidaktičnih iger. In B. Tornič Milharčič & D. Beuermann (Eds.), *Glasba. Ustvarjalnost, preverjanje in ocenjevanje* (pp. 54-55). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Vatovec, M., & Repnik, M. (2018): Konec slovenskega vrhunskega zborovstva. Delo. Retrieved from <https://www.delo.si/kultura/glasba/konec-slovenskega-vrhunskega-zborovstva.html>
- Voglar, M. (1981): *Otrok in glasba: metodika predšolske glasbene vzgoje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Zgonc, N. (2016): *Uresničevanja načela uravnotežene zastopanosti glasbenih dejavnosti v vrtcu*. (Univerza v Ljubljani). Retrieved from <http://pefprints.pef.uni-lj.si/3361/>